

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

[אן, אם הבעל הבית עצמו הוזק בה חייב, שכל תקלה שהייתה שלו בשעת הנפילה, אפילו שהפקיר לאחר מכן, מחייבים אותו משום בור, למרות שלא כרהו הואיל ומוטל עליו לסלקו ולא סילק, נחשב כאילו כרה].
הניחא לשמואל דאמר כל תקלה בור הוא,
(קושיה) אלא לרב דאמר עד דמפקר ליה מאי איכא למימר?
(תירוץ) אמרי סתם גללים אפקורי מפקיר להו.

ואמר רבא נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות-

והזיק בידים אפילו בלא כוונה את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו כגון אם הוא עומד במקומו ובא הבעל ונתקל בו, חייב.

הזיקו בעל הבית, פטור.^{קסז}

א"ר פפא לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה, אבל הוה ידע ביה הזיקו בעל הבית חייב – שהנכנס יכול לטעון: נהי דאית לך רשותא לאפקורי מחצרך, לאזוקי לית לך רשותא!

ואזדו לטעמייהו דאמר רבא ואיתימא רב פפא:

שניהם ברשות כגון ברה"ר או בחצר השותפים או שנתן לו בעל הבית להיכנס, או שניהם שלא ברשות כגון שרצין ברה"ר – הזיקו בידים זה את זה חייבין. [כוונת המשנה בדף (לב) בד"ן שניים שהיו רצים שמדובר באופן שלא הזיקו בידיים אלא הוזקו].
הזוק זה בזה פטורין.

הגמרא מדייקת מהר"שא:

אחד ברשות ואחד שלא ברשות, דברשות פטור, שלא ברשות חייב.

[עד כאן דף מח עמוד א']

[משנה] נפל לבור והבאיש מימיו חייב

אמר רבא לא שנו אלא שהבאיש בשעת נפילה שהוא מזיק ממש, אבל לאחר נפילה, פטור - הוי שור: בור, ומים: כלים, היינו שכל החפצים הם ככלים, והזיקם היינו מיתתם, ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים.

הניחא לשמואל דאמר כל תקלה בור הוא,

(קושיה) אלא לרב דאמר עד דמפקר ליה, ואז לפני שהפקיר דינו כשור ולא בור, ומתחייב על הכלים, מאי איכא למימר?
אלא אי איתמר הכי איתמר-

אמר רבא לא שנו אלא שהבאיש מגופו כגון שהיה מלוכלך, אבל הבאיש מריחו שהסירחון של נבילה ממילא בא, ונבילה גרמא היא, פטור -גרמא בעלמא הוא, וגרמא בעלמא לא מיחייב.

ת"ש הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ונגחו, פטור.

ואם הכניס ברשות, חייב.

מאן פטור? ומאן חייב?

לאו פטור בעל חצר וחייב בעל חצר – אלמא דמתחייב בשמירה מעלמא.

(דחיה) לא, פטור בעל השור וחייב בעל השור.

(קושיה) אי הכי מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא – כאן א"א לתרץ כדלעיל, ולבאר

שנתינת רשות נחשב כשדה אחר, שהרי קרן חייב אפילו ברשות הרבים.

(דחיה) אמרי הא מני ר' טרפון היא דאמר משונה קרן בחצר הניזק, נזק שלם משלם.

וכך מבאר את הברייא:

ברשות - הויא לה קרן בחצר הניזק, ומשלם נזק שלם.

שלא ברשות - הויא לה קרן ברה"ר ולא משלמא אלא חצי נזק.

אשה הנכנסת לאפות ברשות – חייבת בשמירת שורו של בעל החצר

ההיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא. אתא ברחא ^{עז} דמרי דביתא אכלה ללישא, חביל נתחמם ומית.

חייבה רבא לאשה לשלומי דמי ברחא.

לימא פליגא אדרב דאמר רב הויא לה שלא תאכל!

(דחיה) אמרי הכי השתא?!

התם, שלא ברשות, לא קביל עליה נטירותא. הכא, ברשות קביל עליה נטירותא - לאו משום שסובר שמקבל עליו שמירת בהמתו של בעל הבית, והרי הוא העמיד את המשנה כרבנן הסוברים שבעל הקדרה לא מקבל שמירת בהמתו של בעל החצר, אלא שכאן זה שונה, כמו שהגמרא תבאר.

(קושיה) ומאי שנו מהאשה שנכנסה לטחון חטין אצל בעל הבית שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור, ואם הוזקה חייבת - טעמא שלא ברשות, הא ברשות פטור?

(תירוץ) אמרי לטחון חטים, כיון דלא בעיא צניעותא מידי, לא בעי מסלקי מרוותא דחצר נפשיהו, ועליה ידידה רמי נטירותא,

אבל למיפא, כיון דבעיא היא צניעותא שמגלה זרועותיה, מרוותא דחצר מסלקי נפשיהו, הלכך עלה ידידה רמיא נטירותא.

החופר בור ברשות חבירו ובעל בית הפקיר את רשותו – בעל הבית חייב

אמר רבא הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, וחפר בה בורות שיחין ומערות – בעל השור, חייב בנזקי חצר.

ובעל חצר, חייב בנזקי הבור, אם הפקיר את רשותו לאחר מכן:

אף על גב דאמר מר כי יכרה איש בור, ולא שור בור, הכא כיון דאית ליה להאיך בעל החצר למלויה לפני שהפקיר ולא קא מלייה, כמאן דכרייה דמי וכשמפקיר אחר כך נותן תקלה ברה"ר.

ואמר רבא הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות-

והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו שנתקל בו, חייב.

רבץ, פטור – ס"ד כשרבץ ושיבר כלים או נתקל בו בעל הבית לאחר הרביצה.

(קושיה) ומשום דרבץ פטור?!

(תירוץ) אמר רב פפא שהרביץ גללים ונטפנו כליו^{קסו} של בעל הבית, דהויא גללים בור, ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים.

^{קסז} דאתקל ואתקלא ביה גמליה או דרך שרעתא דנהרא דהוי פושע אבל דלא פשע אע"פ שאם לא היה מפקיר היה חייב לסלק מ"מ השתא דהפקירה פטור ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחוזר ממה שלא פטר אלא כליו וחשיב האי מפקיר נזקין לאחר נפילת פשיעה שפושע הוא שמכניס שורו שלא ברשות שדרכו להרביץ גללים:

^{קס} תוספות ד"ה הזיקו ב"ה פטור. וא"ת מתניתין היא בפרק המניח (לעיל דף לב: ושם) גבי מבקע דחייב כשמבקע ברה"י והזיק ברה"י אחר אבל הזיק באותו רשות היחיד פטור וי"ל דהוה סלקא דעתך התם משום דאיכא תרי ספיקי שמא לא תהא בקעת נתנת וגם לא יבא שום אדם שם ויזק:

^{קסו} תוספות ד"ה וטינפו כליו. פ"ה דוקא כליו אבל הוא עצמו [הוזק] חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום איש בור ולא שור בור דכל מידי דהוה דיליה בשעת נפילה כגון בגללים וכן נפלה גמלו ולא העמידה דמחייבת ליה משום בור אע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת כרייה ידידה הוא ועליה רמי לסלוקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה דמי אף על גב דמפקיר להו בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברה"ר דחפירה לאו ידידה הוא ודליל הקשור ברגל התרנגול מאליו דליל לאו ידידה הוא עכ"ל משמע מתוך פ"ה למאי דמסקינן סתם גללים אפקורי מפקר להו דלא פטרינן אלא כליו דוקא אבל הוא עצמו חייב ולר"י נראה דודאי מעיקרא דס"ד דלא אפקריה לא פטר אלא כליו אבל לפי המסקנא דאמר דמפקר להו אפי' הוא עצמו פטור מידי דהוה אמפקיר נזקין לאחר נפילת אונס ונפילת גמלו מוקמינן

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

קעת הגמרא מסיימת את הקושיא:
(קושיה) **רישא רבנן וסיפא רבי?**

[משנה] **היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר**

ואמאי הא תם הוא ושור מועד בלבד הוא דמתחייב בכופר.

(תירוץ) **אמר רב במועד ליפול על בני אדם בבורות עסקין.**

(קושיה) **א"ה בר קטלא הוא?** איך הגיע להיות מועד, הרי שור תם שהרג נסקל.

[לגבי שור מועד לנגיחות לעיל למדנו במה מצינו שנעשה מועד, כגון שהרג וברח, ואין מכירים את השור, הוזמו זוממי זוממים, אמנם בבור א"א לומר שברח, וגם לא מכירים ולא הוזמו לא שייך, שהרי יש קול בדבר].

א. **אמר רב יוסף דחזא ירוקא** ובא לאכול **ונפלקיט**. ר"ל בנפילות הראשונות נפל לבור בלא כוונת הריגה, ולא היה לו חיוב מיתה כלל, והיינו שן להנאתו, וצריך שיעשה ג' פעמים כיוון שזה דבר קצת משונה וצריך להתחזק בכך ג' פעמים כדי להיות כדרך, וכמו כן מצינו לגבי רגל בשור שהלך ע"ג תינוקות שמשלם כופר בלא כוונה וחיוב מיתה. [נשונה לגבי נגיחה, שנחלקו רב ושמואל (מד) האם למרות שהשור אינו בסקילה ישנו בכופר או לאו, ששם סבר רב שגזירת הכותב הוא שכופר חייב דווקא כשהשור בסקילה].^{קסט}

ב. **שמואל - המשנה דיברה בתם, הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר**, וכוונת המשנה שחייב היינו חצי כופר. [אפילו ברשות הרבים חייב].

ג. **עולא - המשנה דיברה בתם - ר' יוסי הגלילי היא, דאמר כר' טרפון דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם, ה"נ כופר שלם משלם.**

בשלמא לעולא היינו דקתני היה אביו או בנו לתוכו, והיינו בחצר הניזק דווקא.

אלא לשמואל מאי איריא אביו או בנו אפילו אחר נמי.

(תירוץ) **אורחיה דמילתא קתני.**

ואם הכניס ברשות בעל חצר חייב - מחלוקת רבי ורבנן

נתבאר במשנה מחלוקת רבי ורבנן, באופן שבעל החצר נתן רשות לקדר להיכנס, ובעל החצר הזיקו, שרבי סובר שנתן לו רק רשות כניסה אך לא מוטל עליו להיזהר ששורו לא יזיקו, ולעומת זאת, רבנן סוברים שבעל החצר קיבל אחריות ולכן צריך לשלם את הזיקה. להלן נחלקו רב ושמואל כיצד ההלכה.

איתמר-

א. **רב אמר הלכתא כת"ק - ובעל החצר חייב.**

ב. **ושמואל אמר הלכתא כרביקע - בעל החצר פטור.**

ישנם שלוש מקרים באדם שנכנס עם שורו לחצר חבירו: א. נתן לו רשות אך אמר שבעל השור ישמור את שורו, ב. נתן רשות סתם, ג. המעולה - שבעל החצר מקבל עליו לשמור את השור. בברייתא למטה, יבואר ברישא את המקרה הראשון ובסיפא את המקרה האחרון, והגמרא דנה כיצד הדין במקרה האמצעי (סתם):

תנו רבנן-

(1) **כנוס שורך ושמר: הזיק, בעל השור חייב. הוזק, בעל החצר, פטור.**

(2) **כנוס שורך ואני אשמרנו: הוזק, בעל החצר חייב. הזיק, בעל השור פטור.**

הא גופא קשיא - הגמרא מפרטת:

אמרת ⁽¹⁾ **כנוס שורך ושמר** הזיק חייב הוזק פטור - טעמא דא"ל שמרו, דחייב בעל השור ופטור בעל חצר, **הא סתמא, חייב בעל חצר ופטור בעל השור. דבסתמא מקבל עליה נטירותא.**

אימא סיפא ⁽²⁾ **כנוס שורך ואני אשמרנו**, הוזק חייב הזיק פטור - טעמא דאמר ליה ואני אשמרנו, הוא דמתחייב בעל החצר ופטור בעל השור, **הא סתמא חייב בעל השור ופטור בעל חצר - דבסתמא לא מקבל עליה נטירותא.**

אתאן לרבי דאמר עד שיקבל עליה נטירותא בעל הבית לשמור.

א. **א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו**, היינו רישא רבנן וסיפא רבי.
ב. **רבא - כולה רבנן.**
היא אידי דנסיב רישא שמר תנא סיפא ואני אשמרנו.
ג. **רב פפא - כולה רבי היא.** וסיפא איירי שאמר 'אני אשמרנו', אך ברישא אל תדייק סתם שחייב בעל החצר ופטור בעל השור, אלא נקט שמור לומר שבזה שור תם משלם נזק שלם, אבל בסתם, למרות שמתחייב, מ"מ חייב חצי נזק בלבד (חצר השותפים).
וסבר לה כר' טרפון דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם,
הלכך אמר ליה שמרו, לא מקני ליה מקום בחצר והויא ליה קרן בחצר הניזק, וקרן בחצר הניזק משלם נזק שלם.
לא אמר ליה שמרו, אקנויי אקני ליה מקום בחצר, והויא ליה חצר השותפין וקרן בחצר השותפין אינו משלם אלא חצי נזק.

מתניתין

- שור שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה, ויצאו ילדיה, פטור מדמי ולדות.**
- ואדם שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה, ויצאו ילדיה. משלם דמי ולדות.**

כיצד משלם דמי ולדות?

- א. [ת"ק] שמיין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה.**
- ב. אמר רבן שמעון בן גמליאל א"כ משהאשה יולדת משבחת! אלא שמיין את הולדות כמה הן יפין,**

ונותן לבעל שהתורה זכתה לו 'בעל האשה'.

ואם אין לה בעל, נותן ליורשיו.

היתה שפחה ונשתחררה ר"ל שנשתחררה עתה מקרוב, שאין לה בנים, **או גירות** ואין לה בעל, **פטור -** והיינו משום שגיר שאין לו יורשים כל הקודם לזכות בנכסיו, זכה, ולכן המזיק זוכה לפני כולם במה שבידו. [וה"ה אם ישראלית נישאת לגר ומת, פטור, שדמי הוולדות שייכים לו, ונקט דוגמה זו, לפי שסתם משוחררת נשואה למשוחרר, וגירה לגר].

[עד כאן דף מח עמוד ב]

^{קסט} דקאמר הכא במועד ליפול על בני אדם בבורות לא הזכיר בני אדם אלא בשביל אחרונה דבג' הראשונות לא חיישין אלא שיהא מועד ויעשה אורחיה להפיל עצמו בבור לאכול הירק:

^{קע} רש"י עם תוספת ביאור של המהר"ם ברשי"י. ^{קפ} תוספות ד"ה ושמואל אמר הלכתא כרבי. **לכאורה נראה דהלכתא כשמואל בדיני וצ"ע** דרבא קאמר לעיל הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי חצר משמע אבל ברשות פטור ואי כרבי אפי' ברשות חייב דלרבי סתמא חייב בעל השור וכולה סוגיא דלעיל מסיק רבא כרבנן ואפי' נשברו ברוח ואפי' חנק עצמו:

^{קסז} תוספות ד"ה דחזא ירוקא ונפל. **רש"י** מוקי ההיא דהיה מתחכך בכותל בג' פעמים הראשונים לא היתה כוונתו להתחכך אלא בכוונה להפיל על האדם ופטור דקתני התם אהך אחרונה שהיתה להתחכך והראשונות אהנו שנעשה מתוך כך מועד ובהך אחרונה חשיב ליה משונה קצת שהרג בנפילת הכותל ולכן לא נחשב מועד אלא מחמת הראשונות וזהו דוחק דחשיב משונה מה שעושה להנאתו לאכול ירוקא או להתחכך וגם תימה הוא לומר דהוי מועד בהפלת כותל אחרונה שהיתה שלא בכוונה על ידי הראשונות שהיו בכוונה וליפירושנו צ"ל דהא